

Vrije beroepen zorgen voor toenemende werkgelegenheid

De Federatie voor Vrije en Intellectuele Beroepen (FVIB) stelde op 29 november 2003 haar jaarlijkse 'Polsslag van het vrije beroep' voor, een overzicht van de meest recente statistieken over de evolutie van het aantal beoefenaars van een vrij beroep, het aantal starters, het aantal werknemers en de evolutie van het gemiddeld inkomen van het vrije beroep. De FVIB neemt dit initiatief om het sociaal-economische belang van het vrije beroep in België en Vlaanderen te ondersteunen en hieruit gepaste acties en aandachtspunten af te leiden. Uit deze momentopnames blijkt dat de vrije beroepen jaar na jaar blijven zorgen voor een toenemende werkgelegenheid.

Over de methodiek

De belangrijkste hinderpaal om tot dit overzicht te komen, vormt het feit dat er geen universeel geldende definitie bestaat van 'het vrije beroep'. Evenmin is een formele exhaustieve lijst voorhanden van de betrokken beroepen.

Overeenkomstig de Europese traditie, richt de FVIB zich tot alle zelfstandige beoefenaars van een dienstverlenend intellectueel beroep, die aan een aantal kwalitatieve kenmerken beantwoorden. Persoonlijke verantwoordelijkheid, opleiding en permanente vorming, onafhankelijkheid en deontologie vormen de speerpunten van het beroepsstatuut. Dit beoogt het garanderen en bevorderen van de professionaliteit, de kwaliteit en de vertrouwensrelatie met de opdrachtgever, cliënt of patiënt. De beoefenaars zijn actief in vijf sectoren, namelijk die van de economische, juridische, medische, bouwkundige en overige intellectuele dienstverlenende beroepen.

Met deze benadering tracht de FVIB een positieve invulling te geven aan de doorgaans negatieve ad hoc-omschrijvingen die de wetgever gebruikt. Een voorbeeld hiervan is de definitie van een vrij beroep als elke zelfstandige beroepsactiviteit, die dienstverlening of levering van goederen omvat welke geen daad van koophandel of ambachtsbedrijvigheid is, zoals bedoeld in de wet van 18 maart 1965 op het ambachtsregister, en die niet bedoeld wordt in de wet van 14 juli 1991 op de handelspraktijken en de voorlichting en bescherming van de consument,

met uitsluiting van de landbouwbedrijvigheden en de veeteelt.¹

Het gebrek aan definitie brengt mee dat de opgenomen statistieken per parameter betrekking kunnen hebben op een verschillende verzameling van dienstverlenende intellectuele beroepen, omdat elke geraadpleegde bron haar eigen omschrijving en categorieën hanteert. Zo zijn gegevens omtrent het aantal zelfstandige beoefenaars, het aantal starters en het gemiddeld inkomen gebaseerd op gegevens van het Rijksinstituut voor de Sociale Verzekeringen der Zelfstandigen (RSVZ). Het RSVZ hanteert een eigen indeling in beroeps categorieën en is hiervoor afhankelijk van de input via de sociale verzekeringsfondsen. Daarentegen wordt de evolutie van het aantal werknemers bij vrije beroepen in kaart gebracht op basis van een lijst van Nace-Bel-codes, die de FVIB uitsluitend voor dit doel opstelde om de statistieken van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid te kunnen gebruiken.

Een bijkomende hindernis bij het samenstellen van de jaarlijkse Polsslag vormt de vertraging waarmee sommige statistieken beschikbaar zijn. Soms gaat het om voorlopige aantallen, die door de betrokken diensten nog verder dienen verfijnd.

Voornaamste bevindingen

Een aantal trends die we reeds vaststelden naar aanleiding van vroegere statistieken, zetten zich duidelijk door en zullen het profiel en sociaal-economische gewicht van het vrije beroep steeds meer beïnvloeden. Het economische beleid dient hier rekening mee te houden.

Aantal beoefenaars van een vrij beroep

De vrije beroepen zijn het afgelopen decennium de sterkst groeiende zelfstandigensector en vertegenwoordigen thans zo'n 161 100 zelfstandigen of 20,3% van de totale populatie van ongeveer 795 300 zelfstandigen. In de periode 1997-2002 bedraagt het groeipercentage van de vrije beroepen +40,7%. Voor alle zelfstandigen samen is dat in dezelfde periode gemiddeld +10,9%.

Een typische trend hierbij is vooral het toenemende Vlaamse gewicht van het vrije beroep (54% of 87 084 personen) tegenover Brussel (14%) en Wallonië (32%). Ander opvallend gegeven is de vrouwelijking van het vrije beroep. Momenteel gaat het om 39% vrouwen ten aanzien van 61% mannen. De stijgende trend is het sterkst bij de medische beroepen.

Het vrije beroep wordt voornamelijk beoefend in hoofdberoep (73%). Bijberoepen komen relatief meer voor in de sectoren van de intellectuele diensten, diensten in verband met fiscaliteit en vastgoed en in de sector van de paramedici.

Opgesplitst naar beroepssector, blijkt dat de medische en paramedische beroepen quasi de helft (45%) uitmaken van de vrije beroepen. Alle beroepssectoren vertonen het afgelopen decennium een duidelijke groei. De advocatuur kende zo bijvoorbeeld een toename van 45,9% en telt momenteel zo'n 13 700 zelfstandigen. Een ander voorbeeld betreft de architectuur, waar eveneens een groei-

percentage van 45,9% werd vastgesteld en waar er eind 2002 ongeveer 12 700 zelfstandigen werden opgetekend. Slechts één beroepssector vertoont in het voorbije decennium een daling van het aantal beoefenaars: de zelfstandige apothekers nemen af met 7% tot ongeveer 4 400 beoefenaars.

Beschouwen we alleen het afgelopen jaar (2001-2002), dan wordt in een aantal beroepssectoren echter een beperkte daling vastgesteld van het aantal zelfstandige beroepsbeoefenaars: niet alleen de zelfstandige apothekers gaan erop achteruit, maar ook het aantal bijdrageplichtigen in de RSVZ-categorie van de notarissen, van de sector 'fiscaal/vastgoed' en van de tandartsen daalt licht. Dit fenomeen wordt voor het eerst vastgesteld sedert de FVIB begon met het jaarlijks verzamelen van deze statistieken.

Starters in het vrije beroep

Net zoals dat het geval is voor de totale zelfstandigensector, is ten opzichte van het voorgaande jaar het aantal starters in een vrij beroep gedaald: het zijn er zo'n 11 600 in 2002 of 5,6% minder dan in 2001.

De startersquote voor het jaar 2002 bedraagt voor de vrije beroepen 7,18 starters per 100 beroepsbeoefenaars. De startersquote ligt hoger dan dit totaal gemiddelde bij paramedici, advocaten en intellectuele diensten. Andere sectoren van het vrije beroep kennen een lagere startersquote, met negatieve uitschieters bij de tandartsen, notarissen, gerechtsdeurwaarders en artsen. Ongeveer evenveel vrouwen als mannen starten in een vrij beroep anno 2002. De starters in een vrij beroep doen dit voor 64% in hoofdberoep, voor 35% in bijberoep.

Werkgevers in het vrije beroep

De vrije beroepen zijn als werkgever sterk gegroeid: in 2002 stellen de vrije beroepen 194 300 werknemers tewerk. In de periode 1993-2002 bleef de tewerkstelling bij de vrije beroepen ononderbroken stijgen en kwamen er iets meer dan 58 600 werknemers in deze sector bij. De toename van de tewerkstelling vertoont zich (van klein naar groot) zowel in de economische, bouwkundige,

juridische, medische als intellectuele dienstensector.

De meerderheid van de werknemers (54%) is gesitueerd in Vlaanderen waar de vrije beroepen thans ongeveer 105 500 personen tewerkstellen. Op de tweede plaats komt Brussel (26%), en op de derde plaats Wallonië met 39 300 werknemers (20%).

De stijging van de tewerkstelling was het sterkst in Vlaanderen (+63%). In de twee andere regio's is de toename lager (Wallonië +41% en Brussel +14%). In Vlaanderen en Wallonië is er voor de beschouwde periode sprake van een jaarlijkse aangroei van de tewerkstelling; in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest daarentegen was de tewerkstelling meer aan schommelingen onderhevig.

Het inkomen van de vrije beroepen

Het gemiddeld inkomen van de vrije beroepen vertoont in de beschouwde periode (inkomstenjaren 1992-1999) aanvankelijk een daling en pas de laatste twee jaren een merkbare stijging. In het inkomstenjaar 1999 bedraagt het gemiddeld inkomen van de beoefenaars van een vrij beroep 30 862 euro. In hoofdberoep bedraagt het gemiddeld inkomen van het vrij beroep 36 570 euro.

In alle sectoren van het vrij beroep verdienen de mannelijke beoefenaars meer dan de vrouwelijke, met gemiddelden van 36 429 euro tegenover 20 406 euro.

Een ander typisch fenomeen is dat de vermogensopbouw van de vrije beroepen in de loop van de beroepsloopbaan aanvankelijk wat trager van start

gaat in vergelijking met de andere zelfstandigen. Ook het piekmoment valt op een iets latere leeftijd bij de vrije beroepen, namelijk in de leeftijdsklasse 62-63 jaar, terwijl dat gemiddeld voor alle zelfstandigen in de leeftijdsklasse 50-55 jaar valt. Deze piek is bij de vrije beroepen verhoudingsgewijs ook iets groter ten opzichte van het gemiddeld inkomen (129%) in vergelijking met de gemiddelde piek bij de zelfstandigen (113%).

Samengevat

Het afgelopen decennium zorgde de sector van de vrije beroepen voor een toegenomen werkgelegenheid. Het aantal vrije beroepen steeg met 41% tot zo'n 161 100 zelfstandige beroepsbeoefenaars. Tegelijk groeide de sector als werkgever door het voorbije jaar 194 300 werknemers tewerk te stellen. Dit betekent dat de totale sector van de vrije en intellectuele beroepen samen meer dan 350 000 werkenden vertegenwoordigt. Typische trends zijn de vervrouwelijking van het vrije beroep, het Vlaamse overwicht bij de vrije beroepen en het groeiende gewicht van de medische en paramedische beroepen

Katrien Penne

Federatie voor Vrije en Intellectuele Beroepen

Noot

1. Art. 2, 1° van de Wet van 2 augustus 2002 betreffende de misleidende en de vergelijkende reclame, de onrechtmatige bedingen en de op afstand gesloten overeenkomsten inzake de vrije beroepen (B.S. 20.11.2002).